ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์[1]

จารุวรรณ พาสี[2]
ผศ.ดร.มูฮัมหมัดอิลยาส หญ้าปรัง[3]
ผศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว[4]
ดร.สุชาติ ศรียารัณย[5]

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 2.) เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 3.) เพื่อเสนอแนวทางการการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำเทศในเขตบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเทศบาลและชุมชนได้มีการร่วมมือกัน จัดงานขึ้นทุกๆ ปี ไม่มีขาดตกไปเลยแม้แต่ปีเดียว ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่ในชุมชนนั้น เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ความร่วมมือด้วยกันทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นฝ่ายที่จัดกิจกรรม และที่เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ขั้นเตรียมการตลอดจนจบงาน และหลังเสร็จงาน

ฝ่ายที่จัดกิจกรรมส่วนใหญ่ก็จะเป็นเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ หรือหน่วยงานภาครัฐโดยประชุมปรึกษาหารือ กำหนดกิจกรรมต่างๆ และแจ้งข้อมูลข่าวสาร มีการประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์ทั้งทางสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ตลอดจนโซเชียลมีเดีย โดยมีประชาชนให้ความสนับสนุนร่วมมือ ช่วยประชาสัมพันธ์งาน และกิจกรรมต่างๆ โดยมีการร่วมมือกันผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียของแต่ละคนโดยการชักชวนกันผ่านปากต่อปากด้วย รวมถึงมีการเปิดให้มีการลงชื่อที่จะทำกิจกรรมต่างๆ

---

[1] ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

[2] นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[4] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[5] อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เพื่อเพิ่มความเป็นระเบียบ เช่นกิจกรรมแข่งขันพายเรือทวนน้ำ โดยการเข้าร่วมของชุมชนต่างๆ การเข้าร่วมขบวนแห่ โดยมีความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือการเข้าร่วมแข่งขันในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐได้จัดขึ้นให้ และมีจัดให้ความรู้ความเข้าใจ มีการจัดเวทีเสวนา แก่เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการผู้บริหาร นักเรียน นักศึกษา และคนในชุมชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในการช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานประเพณี โดยการจัดส่งบุคลากรเจ้าหน้าที่และตัวแทนในชุมชนเพื่อเผยแพร่ให้คนในท้องถิ่นได้รู้ และเข้าใจ เพื่อทุกคนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมสืบสานประเพณีให้คงอยู่สืบต่อไป

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากประเพณีอุ้มพระดำน้ำที่เป็นประเพณีของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ได้บอกกันปากต่อปากจนเป็นตำนาน และเป็นประเพณีที่มีเพียงหนึ่งเดียวในโลก ซึ่งเกิดจากความเชื่อ ความศรัทธาเกี่ยวกับอภินิหารของพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ “พระพุทธมหาธรรมราชา” สำหรับงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำของชาวเพชรบูรณ์นี้เป็นงานประเพณีที่เก่าแก่ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะหนึ่งเดียวในโลกที่แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทำให้ผู้คนได้ใกล้ชิดกับธรรมะ และพระพุทธศาสนา และช่วยกันทำนุบำรุงรักษาประเพณีอันดีงามนี้ให้คงอยู่ไว้เป็นมรดกตกทอดไปสู่คนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อๆ ไป และเป็นการสร้างจิตรสำนึกให้แก่ประชาชนในการช่วยกันรักษาคุณภาพในแม่น้ำป่าสักที่เป็นแหล่งทำมาหากินของตนไม่ให้เสื่อมโทรม ไม่ทำรายแหล่งทำมาหากินของตนเอง แล้วน้อมนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตรวมทั้งก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการสร้างความดี และละเว้นความชั่วทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

โดยชาวเพชรบูรณ์จะถือเอาวันสารทไทยที่ตรงกับวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ของทุกๆปีเป็นวันประกอบพิธี โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นผู้อัญเชิญ “พระพุทธมหาธรรมราชา” ที่เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ลงไปดำน้ำตามความเชื่อเก่าแก่ที่ได้มีมานานกว่า 400 ปี ทั้งนี้เชื่อกันว่าวิธีนี้จะช่วยทำให้ “น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข นำความสุข ความสงบร่มเย็น จะทำให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล พืชผลการเกษตรอุดมสมบูรณ์และช่วยให้ชาวเพชรบูรณ์ความเจริญรุ่งเรือง” ถึงแม้ว่าในปีนั้นๆจะมีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ไม่ว่าจะมีน้ำไหลมาน้อยหรือจะมีน้ำไหลมามากก็ตาม แต่ก็มีการจัดทำพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ตามประเพณีทุกไปไม่มีขาดตกไปแม้แต่ปีเดียว

การจัดงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำได้มีการพัฒนาเรื่อยมาตลอด จากประเพณีท้องถิ่นธรรมดาที่มีการจัดงานเพียงไม่กี่วันเท่านั้น จนพัฒนามาเป็นประเพณีระดับเมือง เป็นประเพณีประจำจังหวัด และปัจจุบันได้มีการพัฒนามาจนเป็นประเพณีระดับประเทศที่ประชาชนให้ความสนใจมากมาย ทำให้เป็นที่สนใจในวงการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของประเทศได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่นมีการสร้างพุทธอุทยานเพชบุระ พระพระพุทธมหาธรรมราชาเฉลิมพระเกียรติฯ ซึ่งเป็นพระพุทธมหาธรรมราชาจำลององค์ใหญ่ที่สุดในโลก ที่ตั้งเด่นอยู่ติดถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 21 (สระบุรี-หล่มสัก) มาจากกรุงเทพฯ

ด้วยเหตุดังที่ได้ประมวลมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึง ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์นี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อเสนอแนวทางการการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ และประชากร

- ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

-ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน ดังนี้

1. ประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์	จำนวน 1 คน
2. ผู้อำนวยการสำนักศิลปและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	จำนวน 1 คน
3. รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช-ภัฏเพชรบูรณ์	จำนวน 1 คน
4. นักเรียน/นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	จำนวน 5 คน
5. ประชาชนในพื้นที่	จำนวน 3 คน
รวมจำนวนทั้งสิ้น	11 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและความความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือน กันยายน 2561 ถึง ตุลาคม 2561

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.ด้านวิชาการ

1.1 ได้องค์ความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับความรู้ทางวัฒนธรรม ตลอดจนได้ทราบถึงรูปแบบความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองในท้องถิ่น

1.2 ผลจากการศึกษาที่ได้ ชุมชุนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาให้ประเพณีอุ้มพระดำน้ำเป็นประเพณีที่ศักดิ์สิทธิ์คงไว้ให้กับคนรุ่นต่อๆ ไปได้สืบทอดต่อไป

2.ด้านนโยบาย

2.1 คณะผู้บริหารหรือหัวหน้าส่วนราชการที่มีหน้าที่กำกับดูแล สามารถนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการวางแผน ปรับปรุง และกำหนดนโยบายการพัฒนาต่อไป

3. ด้านสังคมและชุมชน

3.1 ทำให้เกิดการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีสืบต่อไป

3.2 ทำให้คนในชุมชน เยาวชนหันมา ให้ความสำคัญกับประเพณีท้องถิ่นของตนไม่ให้เลือนหายไป

3.3 ทำให้ชาวเพชรบูรณ์รู้ถึงรากเหง้าของตนเองและรู้สึกรักบ้านเกิดและอยากกลับบ้านในทุกๆ ปี ในวันสำคัญๆ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยแยกการวิจัยออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลทุติยภูมิต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสืองานวิจัย เอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นต้น

1.2 จัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มีความน่าเชื่อถือ และครอบคลุมในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และต้องการศึกษา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ

1.3 นำเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลลงพื้นที่ภาคสนาม

1.4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการวิเคราะห์ในประเด็นที่สนใจตามวัตถุประสงค์ ของความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ

1.5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาและข้อมูลเสนอแนะ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

ผู้ศึกษาทำการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่นวิทยานิพนธ์ทั้งในระดับปริญญาโท ปริญญาเอกของสถาบันการศึกษาต่างๆ เอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้องทั้งจากห้องสมุด หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลบทความจากเว็บไซต์ต่างๆที่เชื่อถือได้ เป็นต้น

2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

2.2.1 การสัมภาษณ์ใช้วิธีการตั้งคำถามหลักของการวิจัยอย่างกว้างๆ ที่ เกี่ยวกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ซึ่งแต่ละข้อเกี่ยวข้องและต่อเนื่องกันซึ่งจะทำให้รู้สึกถึงประวัติความเป็นมาของประเพณีอุ้มพระดำน้ำ และความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นวัตถุประสงค์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.2.2 วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีถามคำถาม ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบโดยแสดงความคิดเห็นความรู้สึกแต่ฝ่ายเดียว ผู้ศึกษาไม่เสนอความคิดเห็นหรือพยายามเปลี่ยนความเชื่อของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และพยายามควบคุมหัวข้อสนทนา ทิศทาง และขั้นตอนให้เป็นไปตามประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ ให้ได้คำตอบตรงคำถามมากที่สุด

2.2.3 ในขณะทำการสัมภาษณ์นั้น ผู้ศึกษาทำการบันทึกคำตอบลงในสมุดบันทึกทันทีเพื่อมีให้หลงลืมในประเด็นสำคัญ รวมทั้งใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการเก็บรายละเอียดของคำตอบเพื่อป้องกันการผิดพลาดของข้อมูลที่อาจเกิดขึ้นได้

2.2.4 ข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจะนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลหลักฐานที่ได้รับจากเอกสาร บันทึก หรือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานอื่นๆเช่น คำให้สัมภาษณ์ของบุคคลอื่นๆ เป็นต้น

2.2.5 การสัมภาษณ์ โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

2.2.5 การสังเกต เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

อย่างไรก็ตาม การนำเสนอผลการศึกษาในครั้งนี้ จำเป็นต้องอ้างอิงจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล หรือผู้ถูกสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจะไม่ขอเอ่ยนามของผู้ให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาสิทธิ์ของผู้ให้สัมภาษณ์หากเกิดปัญหาขึ้นในอนาคตแต่จะขอกล่าวเพียงตำแหน่งอย่างกว้างขวางเท่านั้น เพื่อความสมบูรณ์ของผลการศึกษา

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ประกอบด้วย คือ

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ที่ให้ข้อมูลในด้านประวัติศาสตร์ประเพณีพิธีกรรม สังคม ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 3 คน ประกอบด้วยประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์ 1 คนผู้อำนวยการสำนักศิลปและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 1 คน รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 1 คน

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General informant) คือกลุ่มที่เป็นประชาชนชาวเพชรบูรณ์ที่เคยรับรู้หรือสัมผัสและรับชมการประกอบพิธีอันศักดิ์สิทธิ์โดยแบ่งกลุ่มคนออกเป็น 2 กลุ่มคือ

- นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 5 คน
- ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

- ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เมื่อครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน
- ความร่วมมือระว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
- ปัญหาและอุปสรรคของประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เมื่อครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน
- แนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรคของประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
- แนวทางในการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
- แนวทางในการพัฒนาประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

4.2 แบบสังเกต (Observation) ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการสังเกตในลักษณะของผู้ชม โดยสังเกตบรรยากาศในบริเวณที่มีการจัดแสดง เช่น ปฏิกิริยาของผู้ชม อารมณ์ของผู้ร่วมพิธี ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ของผู้ร่วมสนทนา

5. การวางแผนการสัมภาษณ์

การวางแผนการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้วางแผนกระบวนการไว้ ดังต่อไปนี้

5.1 ขั้นเตรียมการผู้ศึกษาทำการค้นหาชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือบุคคลที่จะไปสัมภาษณ์ที่มีความเกี่ยวพันกับงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ที่จะสามารถติดต่อได้โดยสะดวกโดยผู้ศึกษาเตรียมคำถามในการสัมภาษณ์ไว้เป็นประเด็นๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยขณะเดียวกันก็จัดเตรียมเครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์ เช่นอุปกรณ์จดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น หลังจากนั้นจึงดำเนินการนัดหมายกับผู้ที่จะให้ข้อมูล หรือผู้ที่จะให้สัมภาษณ์เพื่อขอทำการสัมภาษณ์

5.2 เมื่อสามารถนัดหมายกับผู้ที่จะให้ข้อมูลตามรายชื่อที่กำหนดไว้แล้ว ผู้ศึกษาไปถึงสถานที่นัดหมายก่อนเวลาด้วยความเรียบร้อย โดยแต่งกายสุภาพ มีสัมมาคารวะแนะนำตัวเองก่อนว่า ผู้ศึกษาวิจัยกำลังทำการศึกษา เรื่องความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ พื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อใช้ประกอบการทำวิจัยในสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และขออนุญาตจดบันทึกและบันทึกเสียง

5.3 ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ให้แก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้รับทราบจนเป็นที่พอใจแล้วจึงเริ่มถามคำถาม ตามแบบสัมภาษณ์เตรียมไว้ และเริ่มการบันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์ เมื่อจับประเด็นที่สำคัญได้ก็อาจมีการตั้งคำถามอื่นๆ เพื่อยืนยันการให้การสัมภาษณ์อีกครั้งเพื่อความชัดเจนของความคิดเห็นต่างๆ

5.4 การบันทึกข้อมูลผู้ศึกษาจะจดบันทึกประเด็นสำคัญให้ละเอียด และตรวจสอบความถูกต้องจากข้อมูลอีกส่วนที่ได้จากการบันทึกเสียงไว้ แล้วจึงเรียบเรียงข้อมูลอีกครั้ง โดยนำคำสัมภาษณ์แปลงเป็นภาษาเขียนให้สุภาพเหมาะสมถูกต้องตามหลักวิชาการ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปประเด็นนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาสาระโดยการสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเสนอเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา ขั้นตอนและวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในเบื้องต้นจะตรวจสอบในเรื่องของความครบถ้วนของข้อมูล ตามประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการจำแนกประเภท (Typology) รวมทั้งตรวจสอบความพอเพียงของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการการวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในรูปแบบการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณี และความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ โดยสามารถวิเคราะห์เรียบเรียงข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ความเป็นมาของประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำของชาวเพชรบูรณ์นั้น แต่เดิมเป็นประเพณีท้องถิ่นของคนเพชรบูรณ์ที่อยู่ริมแม่น้ำป่าสัก และมีชื่อเรียกกันหลายๆ อย่างว่า งานสารทไทยวัดไตรภูมิ งานอาบน้ำพระวัดไตรภูมิ และงานแข่งเรือวัดไตรภูมิ โดยจะเป็นงานที่จัดขึ้นที่วัดไตรภูมิ ในวันสารทไทย คือวัน แรม 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุก ๆ ปี ซึ่งในการจัดงานทำบุญวันสารทไทยนั้น จะมีการจัดกิจกรรมหนึ่งที่พิเศษขึ้นมา นั่นคือ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ในฐานะเจ้าเมืองเพชรบูรณ์ จะต้องอัญเชิญพระพุทธมหาธรรมราชา อันเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง จากวัดไตรภูมิลงเรือเพื่อไปประกอบพิธีดำน้ำที่กลางลำน้ำป่าสัก ซึ่งชาวเพชรบูรณ์ก็ได้ยึดถือปฏิบัติเช่นนี้กันมายาวนาน

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ก่อกำเนิดจากความเชื่อที่เป็นตำนาน ที่คนเพชรบูรณ์เล่ากันมาจากปากต่อปาก จากรุ่นต่อรุ่นมา ดังนี้คือ ตำนานเล่าว่า เมื่อประมาณ 400 กว่าปีล่วงมาแล้ว ในสมัยกลางกรุงศรีอยุธยา คนหาปลาชาวเพชรบูรณ์ ที่หาปลาในแม่น้ำป่าสัก ได้พบเหตุอัศจรรย์ กล่าวคือ ตามปกติทุกวัน จะตกเบ็ด ทอดแห จับปลากันได้มากมาย แต่ในวันนั้น ไม่มีใครจับปลาได้แม้แต่ตัวเดียว จึงมานั่งปรับทุกข์กันอยู่ริมตลิ่งแม่น้ำป่าสัก บริเวณที่เรียกว่า “วังมะขามแฟบ” พลันอากาศที่สงบเงียบอยู่ดี ๆ กลับแปรปรวน มีลมฟ้าลมฝน ฟ้าร้องฟ้าผ่า แล้วเกิดมีวังน้ำวนขึ้นในลำน้ำ หมุนวน

เอาพระพุทธรูปสีทองอร่ามขึ้นมา แล้วดำผุดดำว่ายอยู่กลางลำน้ำ คนหาปลากลุ่มนั้นจึงได้โดดน้ำไปอัญเชิญพระพุทธรูปองค์ดังกล่าวมามอบให้กับเจ้าเมืองเพชรบูรณ์ และได้ร่วมกันอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ที่วัดสำคัญกลางเมืองในสมัยนั้น ก็คือวัดไตรภูมิ ในปีถัดมา เมื่อวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ซึ่งตรงกับวันสารทไทย องค์พระได้หายไปจากวัด ชาวเมืองต่างพากันช่วยหาไปทั่วทั้งเมือง แต่ก็ไม่มีผู้ใดพบเลย จึงพากันไปยังวังมะขามแฟบ จุดที่พบองค์พระครั้งแรก ก็ได้พบองค์พระดำผุดดำว่ายอยู่กลางลำน้ำ อีกเช่นเดิม ครั้งนี้ ชาวเมืองจึงได้อัญเชิญองค์พระกลับมาวัดไตรภูมิอีกครั้ง แล้วร่วมตกลงกันว่า ทุกวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ของทุกปี เจ้าเมืองเพชรบูรณ์จะต้องอัญเชิญองค์พระไปดำน้ำ ที่วังมะขามแฟบแห่งเดิม เพื่อองค์พระจะได้ไม่หนีไปเล่นน้ำอีก พร้อมทั้งร่วมกันขนานนามองค์พระศักดิ์สิทธิ์ว่า “พระพุทธมหาธรรมราชา” เป็นพระคู่บ้านคู่เมืองเพชรบูรณ์ นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

สำหรับพิธีกรรมการดำน้ำนั้น เจ้าเมืองเพชรบูรณ์จะอัญเชิญพระพุทธมหาธรรมราชาลงเรือจากท่าน้ำวัดไตรภูมิ ล่องเรือทวนน้ำขึ้นไปประกอบพิธีอุ้มพระดำน้ำที่ท่าน้ำวัดโบสถ์ชนะมาร โดยจะดำน้ำเพียง 2 ทิศและทิศละ 3 ครั้งเท่านั้น คือ ทิศเหนือหรือทิศทวนน้ำ และทิศใต้หรือทิศตามน้ำ ซึ่งก็เป็นความเชื่ออีกประการหนึ่งของคนเพชรบูรณ์ ที่ต้องการขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองได้มาดลบันดาลให้แม่น้ำป่าสักมีระดับน้ำและปริมาณน้ำที่พอดี นั่นคือ ถ้าปีใดน้ำแล้ง และต้องการให้ปีต่อไปมีน้ำเพิ่มขึ้น การดำน้ำก็จะหันหน้าขึ้นทิศเหนือก่อน แต่ถ้าปีใดน้ำมากเกิดน้ำท่วม การดำน้ำก็จะหันหน้าทิศใต้ก่อน เพื่อให้ปีต่อไปมาน้ำลดลงอยู่ในระดับพอดี จึงถือว่า ประเพณีนี้เป็นภูมิปัญญาที่เป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำมาหากินของคนเพชรบูรณ์ และแสดงถึงวิถีชีวิตของคนเพชรบูรณ์ที่ผูกพันอยู่กับแม่น้ำป่าสักเป็นอย่างมาก

“พระพุทธมหาธรรมราชา” เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ศิลปะสมัยลพบุรี (ขอม แบบบายน) หล่อด้วยเนื้อทองสัมฤทธิ์ หน้าตักกว้าง 13 นิ้ว สูง 18 นิ้ว ไม่มีฐาน มีพระพักตร์กว้าง พระโอษฐ์แบะ พระกรรณยาวจรดพระอังสา พระเศียรทรงชฎาเทริดหรือมีกระบังหน้า ทรงสร้อยพระศอ พาหุรัดและประคต มีลวดลายงดงาม อีกทั้งแลดูน่าเกรงขามอย่างยิ่ง ส่วนประวัติการสร้างนั้นไม่ปรากฏชัดเจน แต่ชาวเพชรบูรณ์มีความเชื่อตามตำนานว่า พ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด (อำเภอหล่มสัก) ได้รับพระราชทานจาก พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กษัตริย์แห่งนครธม ให้นำไปประดิษฐานเป็นพระคู่บ้านคู่เมือง พร้อมทั้งให้ทรงอภิเษกสมรสกับพระธิดาคือพระนางสิงขรมหาเทวี แต่หลังจากพ่อขุนผาเมืองร่วมกับพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง (อำเภอ นครไทย) พระสหาย ได้ร่วมกันตีเมืองสุโขทัยคืนจากขอม กอบกู้อิสรภาพให้กับคนไทยและตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้น ทำให้พระนางสิงขรมหาเทวี แค้นเคืองถึงกับเผาเมืองราดจนย่อยยับ จากนั้น พระนางจึงตัดสินใจโดดแม่น้ำป่าสักฆ่าตัวตาย ทำให้ไพร่พลต้องพากันอัญเชิญพระพุทธมหาธรรมราชาลงแพล่องไปตามแม่น้ำป่าสักเพื่อหลบหนีภัยความวุ่นวายไป แต่ปรากฏว่าแม่น้ำป่าสักมีความคดเคี้ยว และกระแสน้ำไหลเชี่ยวกราก ทำให้แพที่อัญเชิญองค์พระมานั้นแตก จนองค์พระจมดิ่งลงสู่ก้นแม่น้ำหายไป กระทั่งต่อมาคนหาปลาได้ไปพบ จนก่อให้เกิดตำนานมหัศจรรย์ "ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ" ขึ้นมา (วิศัลย์ โฆษิตานนท์, 2560)

2. เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำถือเป็นประเพณีของท้องถิ่น เป็นประเพณีของชาวบ้านที่ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่น จากอดีตถือได้ว่าชาวบ้านนั้นเป็นเจ้าของประเพณีที่แท้จริง ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นองค์กรที่ได้ก่อตั้งขึ้นมาหลังจากประเพณีอุ้มพระดำน้ำนี้ และได้เข้ามาช่วยสนับสนุนเพิ่มเติมกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน โดยสมัยก่อนชาวบ้านจัดกันเองแบบไม่มีรูปแบบอะไรมากมาย จัดกันแบบเรียบง่าย คือมีการแห่พระพุธรูปแห่รอบเมือง แล้วก็นำลงเรือเพื่อไปดำน้ำ ซึ่งใครอยากจะดำก็ลงไปดำ ดำแค่ 2 ทิศ ทิศละ 3 ครั้ง ส่วนด้านงานวัดก็เป็นงานวัดปกติทั่วไป มีริเกเท่านั้น

จนกระทั้งเมื่อ พ.ศ. 2528 รัฐบาลในสมัยนั้น มีนโยบายให้ทุกจังหวัดคัดเลือกประเพณีที่โดดเด่นภายในจังหวัด เพื่อเป็นประเพณีประจำของแต่ละจังหวัด เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์จึงได้เสนอให้นำประเพณีอุ้มพระดำน้ำอันศักดิ์สิทธิ์นี้ ขึ้นเป็นประเพณีประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะเป็นประเพณีที่แปลก มีอัตลักษณ์ และมีคุณค่า คณะกรรมการต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงได้พิจารณา และคัดเลือกประเพณีอุ้มพระดำน้ำนี้ และยกเป็นประเพณีประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยได้ตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ” โดยมีการเพิ่มกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมา เช่น มีพิธีบวงสรวง ซึ่งเทศบาลก็เป็นคนจัดขึ้นมา แต่ชาวบ้านก็เข้ามาร่วมด้วยเช่นกัน คือ เครื่องบวงสรวง ใครมีอะไรก็เอามาช่วยกัน โดยมีพัฒนาการ มาเรื่อย ๆ ดังนี้ คือ แต่เดิมนั้น จะจัดงานกัน 3 วัน และจัดงานอย่างเรียบง่าย ไม่มีพิธีอะไรมากมาย เมื่อถึงวันสารทไทย ก็จะอัญเชิญองค์พระพุทธรูปไปแห่รอบเมืองเพชรบูรณ์ จากนั้นก็อัญเชิญไปประกอบพิธีดำน้ำ ณ วังมะขามแฟบ พิธีดำน้ำก็ไม่มีอะไรมากมาย พอไปถึงจุดกำหนด เจ้าเมืองและผู้ที่ต้องการจะร่วมดำน้ำก็กระโดดลงไปในน้ำ โดยดำน้ำร่วมกันเลย เมื่อเสร็จพิธีก็แห่กลับวัดให้ผู้คนได้กราบไหว้ปิดทองกัน นอกจากนั้น ก็จะมีการพายเรือแข่งกันที่ท่าน้ำหน้าวัดไตรภูมิ แต่ที่พิเศษคือ เป็นการแข่งพายเรือทวนน้ำ ที่ไม่มีการแข่งเรือที่ไหนเหมือน ประเพณีการแข่งเรือทวนน้ำ ในลำน้ำป่าสักหน้าวัดไตรภูมิ ในตัวเมืองเพชรบูรณ์นั้น เป็นประเพณีเก่าแก่ที่มีต่อเนื่องกันมานานหลายร้อยปีมาแล้ว โดยถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญที่ประชาชนให้ความสนใจอันหนึ่งของงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำของเมืองเพชรบูรณ์ ที่จะจัดขึ้นในวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ของทุกปี

เมื่อทางการได้ให้ความสำคัญกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำ จึงได้มีการกำหนดรูปแบบพิธีกรรมต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีความศักดิ์สิทธิ์ เข้มขลังขึ้น เช่น มีการเพิ่มการจัดงานเป็น 5 วัน มีการจัดแถลงข่าวอย่างเป็นทางการ มีพิธีบวงสรวงเทพยดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ปกปักรักษาคุ้มครองเมืองเพชรบูรณ์และคนเพชรบูรณ์ พร้อมทั้งทำการเสี่ยงทายทิศ และคำอธิษฐานสำหรับการดำน้ำแต่ละครั้ง มีการประกวดโต๊ะหมู่บูชาพระพุทธมหาธรรมราชา การแห่องค์พระรอบเมืองก็เปลี่ยนมาเป็นช่วงเวลาเย็น ทำให้สามารถตกแต่งขบวนประกอบแสงสีเสียงให้ดูสวยงามอลังการได้ การจัดให้มีการแสดงแสงสีเสียงตำนานพิธีอุ้มพระดำน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อจะได้ชมและเข้าใจประเพณีอุ้มพระดำน้ำได้ทั้งหมด จัดให้มีเทศกาลอาหารอร่อยของจังหวัดเพชรบูรณ์ ขบวนเรืออัญเชิญพระก็มีการตกแต่ง และจัดทำโขน

เรือ ส่วนพิธีกรรมในการดำน้ำนั้น ก็มีเพิ่มเติมให้มีขั้นมีตอนอันศักดิ์สิทธิ์ มีการนั่งสมาธิก่อนทำพิธีร่วมกัน มีการกำหนดถึงบุคคลผู้ที่จะร่วมทำพิธีดำน้ำ มีการอ่านคำอธิษฐานก่อนดำน้ำแต่ละครั้ง และมีการโยนแจกจ่ายข้าวของเครื่องมงคล ข้าวต้มมัด กล้วยไข่ กระยาสารทให้กับผู้มาร่วมพิธีกรรมด้วย

การจัดเตรียมงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ที่ผ่านมา คณะผู้จัดงานได้ระดมความคิดเห็นและร่วมกันวางแผนการทำงาน โดยจะมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีการพัฒนาให้ชาวเพชรบูรณ์ได้มีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นอยู่เสมอๆ

- มีการปรับขบวนอัญเชิญพระพุทธมหาธรรมราชาแห่รอบเมืองใหม่ เป็นขบวนที่ยิ่งใหญ่ มีถึง 9 ขบวนด้วยกัน แต่ละขบวนจะมีเนื้อหาการนำเสนอที่จะไปสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของคนเพชรบูรณ์ในทุกพื้นที่ ทุกอำเภอ สะท้อนวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนเพชรบูรณ์ทุกหมู่เหล่า โดยมีท่านนายอำเภอพร้อมทั้งคณะผู้คนร่วมขบวนจากทุกอำเภอกว่า 2000 คน

- มีการปรับการจัดสถานที่นั่งชมขบวนแห่เพิ่มมากขึ้นเป็น 2 จุดชมการแสดง สามารถรองรับผู้ชมได้มากขึ้นอีกเท่าตัว และมีการจัดเทคนิคแสงสีเสียงให้กับขบวนแห่อย่างสวยงาม

- มีการตกแต่งประดับเมืองทั้งเมือง และเชิญชวนให้ผู้คนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อนำเข้าสู่บรรยากาศของการจัดงานประเพณีอันแสดงถึงความศรัทธาของชาวเพชรบูรณ์ ได้แก่ การติดป้ายประชาสัมพันธ์กันทั้งเมืองเพชรบูรณ์ และทุก ๆ อำเภอ การชักชวนให้ผู้คนตั้งโต๊ะบูชาองค์พระตลอด 2 ข้างทางที่ขบวนผ่าน

- คนเพชรบูรณ์ร่วมกันประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ และโซเชียลมีเดีย ให้คนทั้งประเทศและต่างประเทศให้ทราบกำหนดการ และรายละเอียดของการจัดงาน พร้อมทั้งมีการรณรงค์ “ชวนคนเพชรบูรณ์กลับบ้าน ร่วมงานอุ้มพระดำน้ำ”

- มีการปรับปรุงตกแต่ง จัดขบวนเรืออัญเชิญองค์พระไปดำน้ำเสียใหม่ และมีการเปลี่ยนโขนเรืออัญเชิญพระใหม่เป็น "กุญชรวารี" สัตว์ในป่าหิมพานต์ที่ยิ่งใหญ่ทรงพลังและเป็นสัตว์ให้น้ำ อาศัยอยู่ในทะเลสีทันดร จึงสอดคล้องกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำที่เกี่ยวของกับน้ำและความอุดมสมบูรณ์จากลำน้ำ

- การจัดให้ผู้คนที่มาร่วมงานได้มีส่วนร่วมในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น มีการจัดทำผ้ายันต์พระพุทธมหาธรรมราชาแจกจ่ายให้กับผู้มาร่วมงานกันทุกคน (วิศัลย์ โฆษิตานนท์,2560)

- ได้มีการจัดรำถวายพระพุทธมหาธรรมราช เป็นการจัดรำถวายพระพุทธมหาธรรมราชาครั้งแรก โดยได้จัดให้มีการรำถวาย 3 รอบเพื่อถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา โดยเปิดรับสมัครผู้ที่จะร่วมรำถวายทั้งประชาชนในพื้นที่ และนอกพื้นที่ซึ่งมีผู้สมัครให้ความสนใจเข้าร่วมมาเป็นจำนวนมาก ทุกเพศ ทุกวัย ทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งก็ได้มีการซ้อมย่อยตามอำเภอต่าง ๆ มาก่อนแล้ว ส่วนกิจกรรมในวันจริง คือวันที่ 7 ตุลาคม 2561 ซึ่งมีจำนวนกว่า 3,000 คน ตั้งแต่เวลา 17.00 น.เป็นต้นไป ณ พุทธอุทยานเพชบุระ

- การจัดสถานที่นั้นก็ได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย เช่น ทีมงานกองสาธารณสุข และงานป้องกันฯ ได้ลงตัดกิ่งไม้ ต้นหญ้าในแม่น้ำป่าสัก ในช่วงที่น้ำลงเยอะมาก จึงมีต้นไม้ และกิ่งไม้กีดขวางการเดินทางของขบวนเรือที่จะนำพระพุทธมหาธรรมราชาไปประกอบพิธีอุ้มพระดำน้ำ

ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยเทศบาล และชุมชนได้มีการร่วมมือกัน จัดงานขึ้นทุกๆ ปี ไม่มีขาดตกไปเลยแม้แต่ปีเดียว ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่ในชุมชนนั้น เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ความร่วมมือด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายที่จัดกิจกรรมหรือฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ขั้นเตรียมการตลอดจนจบงาน และหลังเสร็จงาน

- ฝ่ายที่จัดกิจกรรมส่วนใหญ่ก็จะเป็นเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ หรือหน่วยงานภาครัฐโดยประชุมปรึกษาหารือกัน เป็นฝ่ายจัดกิจกรรม และกำหนดกิจกรรมต่างๆ มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารตลอดจนประชาสัมพันธ์ทั้งทางสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ตลอดจนโซเชียลมีเดีย กล่าวคือ นอกจากเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ และชาวเพชรบูรณ์ที่ได้ระดมสรรพกำลังในการจัดงานอุ้มพระดำน้ำแล้ว ยังได้รับความร่วมมือจากกระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้เข้ามาร่วมวางแผนการจัดงานพร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณจำนวนมากในการจัดกิจกรรมต่างๆ

กระทรวงวัฒนธรรม ได้มาร่วมวางแผนในการจัดงานในทุกขั้นตอน ได้สนับสนุนงบประมาณการจัดประกวดโต๊ะหมู่บูชาพระพุทธมหาธรรมราชา การจัดประกวดอาหารพื้นบ้านเพชรบูรณ์ สนับสนุนเงินรางวัลการการแข่งเรือทวนน้ำ สนับสนุนจัดมณฑลพิธีและดำเนินพิธีการทั้งหมดที่วัดโบสถ์ชนะมาร สนับสนุนป้ายประชาสัมพันธ์ หนังสือคู่มือประชาสัมพันธ์ จัดแถลงข่าว จัดทำผ้ายันต์แจกจ่ายผู้มาร่วมงาน จัดให้มีการแสดงผลงานชุมชนคุณธรรม และผู้นำชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มาร่วมประชุมเพื่อแนะนำวางแผนการจัดงานและทำการประชาสัมพันธ์หลายประการ สนับสนุนจัดการให้มีการถ่ายทอดสดขบวนอัญเชิญพระพุทธมหาธรรมราชาแห่รอบเมือง ทางช่อง 9 MCOT ทั่วประเทศ

การจัดงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำของชาวเพชรบูรณ์นี้ถือว่าเป็นย่างก้าวของการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสำคัญของการยกระดับการจัดงานให้ยิ่งใหญ่ขึ้นเพื่อให้เป็นระดับสากลมากขึ้นได้ในอนาคต ตามที่คนเพชรบูรณ์ได้มุ่งหวังเอาไว้ โดยได้คำแนะนำและรูปแบบการจัดงานตลอดจนงบประมาณจากหน่วยงานที่มีประสบการณ์ มีเทคนิค มีวิธีการจัดงานหลายแบบ

โดยมีประชาชนให้ความสนับสนุนร่วมมือ ช่วยประชาสัมพันธ์งาน และกิจกรรมต่างๆ โดยมีการร่วมมือกันผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียของแต่ละคน โดยการชักชวนกันผ่านปากต่อปากด้วย รวมถึงมีการเปิดให้มีการลงชื่อที่จะทำต่างๆ เพื่อเพิ่มความเป็นระเบียบ เช่นกิจกรรมแข่งขันพายเรือทวนน้ำ โดยการเข้าร่วมของชุมชนต่างๆ การเข้าร่วมขบวนแห่ โดยมีความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือการเข้าร่วมแข่งขันในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐได้จัดขึ้นให้ เพื่อทุกคนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมสืบสานประเพณีให้คงอยู่สืบต่อไป

และนอกจากนี้ก็ยังมีการจัดประชุมเสวนาทางวิชาการเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรม ความเชื่อ ตำนาน พิธีกรรม ประเพณีอุ้มพระดำน้ำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่งดงามให้แก่คนรุ่นใหม่ได้รับรู้และเข้าใจว่าประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ไม่ใช่ประเพณี พิธีกรรมที่งมงาย หรือเป็นเรื่องของไสยศาสตร์แต่

จริงๆ แล้วก็คือการ แฝงไปด้วยกุศโลบายของคนโบราณเพื่อจะทำให้คนในชุมชนได้เกิดขวัญ และกำลังใจได้ร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นจุดรวมใจเพื่อช่วยกันพัฒนาบ้านเมือง และเป็นการทำให้คนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนามากขึ้นเป็นการเผยแพร่ให้คนรุ่นใหม่ได้รู้รักในวัฒนธรรม ได้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานประเพณีที่ดีงามต่อๆ ไป

3. เพื่อเสนอแนวทางการการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีอุ้มพระดำน้ำในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

3.1 เผยแพร่วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ประชาชนทุกคนได้รับรู้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่ความรัก และหวงแหนในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นของคนไทยด้วยกันเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของกลุ่มชนทุกหมู่เหล่าภายในชาติ

3.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐซึ่งการจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูปัญญาท้องถิ่นด้วย

3.3 วางมาตรการให้หน่วยงานของรัฐและของเอกชน ที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยการระดมสรรพกำลังทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีให้มั่นคงเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของประชาชนตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ให้คงสืบต่อๆ ไป

4. สรุป

ชาวเพชรบูรณ์ได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดพิธีนี้มาตลอดทุก ๆ ปี จนกลายเป็นประเพณี ซึ่งไม่ว่าจะมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ ไม่ว่าปีไหนน้ำจะน้อย หรือปีไหนน้ำจะมาก ก็ต้องจัดพิธีตามประเพณี ไม่เคยขาดแม้แต่ปีเดียว นอกจากนั้น คนเพชรบูรณ์ยังมีความเชื่อว่า เมื่อประกอบพิธีอุ้มพระดำน้ำแล้ว ฟ้าฝนจะตกต้องตามฤดูกาล เกิดความอุดมสมบูรณ์ การทำมาหากินจะได้ผลดี และลำน้ำป่าสักจะกลายเป็นลำน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกคนจะต้องใช้น้ำด้วยความยำเกรงและต้องช่วยกันรักษาธรรมชาติไม่ให้แม่น้ำสกปรกเน่าเหม็นเป็นอันขาด

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ได้มีพัฒนาการเรื่อยมาตั้งแต่เริ่มต้นเป็นประเพณีท้องถิ่นธรรมดาพัฒนาขึ้นมาเป็นประเพณีของเมือง เป็นประเพณีประจำจังหวัด และปัจจุบันนี้ ได้พัฒนาเป็นประเพณีระดับประเทศแล้ว และนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรชาวเพชรบูรณ์เป็นล้นพ้น ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรพิธีอุ้มพระดำน้ำเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2554 ท่ามกลางการแซ่ซ้องสรรเสริญของคนเพชรบูรณ์ที่ขอพระองค์ท่านทรงพระเจริญ

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำเป็นประเพณีที่ทรงคุณค่า มีเนื้อหาที่จะสามารถบอกเล่าเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ได้ในทุกขั้นตอน การอุ้มพระดำน้ำ ก็มิใช่เป็นเพียงแค่พิธีกรรม หากแต่เป็นการแสดงถึงวิถีชีวิตของ

คนเพชรบูรณ์ที่ผูกพันอยู่กับลำน้ำสัก และยังเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดและทรงคุณค่าของบรรพบุรุษเพชรบูรณ์ ที่ต้องการจะสอนสั่งลูกหลานเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการที่จะไม่เลือนหายไปตามกาลเวลา นั่นคือ การแฝงคำสอนไว้ในประเพณี เพื่อให้สืบทอดกันต่อมาและต่อไป

- ภูมิปัญญา ในการรักษาคุณภาพลำน้ำสักและสิ่งแวดล้อม
- ภูมิปัญญา ในการสร้างขวัญกำลังใจในการทำมาหากิน
- ภูมิปัญญา ที่ทำให้ผู้คนมีจุดรวมใจและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
- ภูมิปัญญา ที่ทำให้ผู้คนใกล้ชิดธรรมะและพระพุทธศาสนา (วิศัลย์ โฆษิตานนท์, 2560)

พิธีกรรมก็มีความศักดิ์สิทธิ์ มีความสวยงาม สง่างาม อีกทั้งยังเป็นประเพณีที่คนเพชรบูรณ์มีส่วนร่วมและเป็นคนจัดกิจกรรมทั้งหมดโดยคนเพชรบูรณ์เอง ซึ่งในอนาคต ชาวเพชรบูรณ์ยังมีจุดมุ่งหวังที่จะแบ่งปันประเพณีนี้ให้เป็นที่รับรู้และศรัทธาไปสู่ผู้คนในระดับสากล ทั้งระดับอาเซียน และระดับโลกต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นรากเหง้าตัวตนที่แท้จริงของเรานั้น นอกจากจากจะสร้างสำนึกให้เกิดความรักบ้านรักเมืองของตนขึ้นมาแล้วนั้น ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาของหน่วยราชการหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเด็นที่ว่าการวางแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จะต้องเป็นการพัฒนาต่อยอดจากรากเหง้า หรือตัวตนที่แท้จริงของเราถึงเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนผลพลอยได้ที่ติดตามมาอีกประการหนึ่งก็คือเรื่องของ การท่องเที่ยวซึ่งขณะนี้ก็มีการขยายผลการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมต่างๆ จัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวขึ้น ควรจัดการการเข้าถึงให้เพิ่มมากขึ้น คือ

1.1 ประเพณีอุ้มพระดำน้ำเป็นตำนาน เรื่องเล่า และความเชื่อที่เล่าต่อๆ กันมาของคนในท้องถิ่นซึ่งหาได้มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามหลังวิชาการไม่ แต่ชาวเพชรบูรณ์ได้มีความเชื่อกันมาแบบนั้น จึงควรมีการจัดทำสื่อ หรือมีช่องทางการสืบค้นข้อมูลให้เป็นสากลเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงได้สะดวกในการสืบค้นข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา และเพื่อเพิ่มความเข้าใจ และเข้าถึงประเพณีที่ดีงามสืบต่อไป

1.2 ประเพณีอุ้มพระดำน้ำนั้น เป็นประเพณีในช่วงเดือน10 สามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ในช่วง แรม 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกๆ ปี เท่านั้น จึงไม่สามารถจัดงานตลอดทั้งปีได้ นักท่องเที่ยวก็ไม่สามารถมาศึกษาดูงานหรือท่องเที่ยวนอกช่วงเทศการได้ จึงควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาจัดศูนย์การเรียนรู้ จัดสถานที่ หรือจัดให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามรอยประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชนตลอดทั้งปี

1.3 ควรมีการสรุปผลหลังจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีแต่ละครั้ง เพราะเป็นการสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้ชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดความรักในท้องถิ่น เกิดความสามัคคี เกิดความภูมิใจ และรักถิ่นฐานของตนเอง

1.4 การจัดกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ควรจัดให้มีการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมกันทำกิจกรรม ได้อย่างถูกต้อง และสมบูรณ์แบบตามความถนัดของแต่ละส่วน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้ง ต่อไปดังนี้

1.สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการข้อมูล ความรู้ และผู้รู้ในด้านที่เกี่ยวข้องกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำ หรือทางเลือกในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ โดยเน้นงานวิจัยที่มีการสร้างกลไกการสังเคราะห์ความรู้ที่เกิดขึ้น ออกมาเป็น ทางเลือกในการจัดการและแก้ไขปัญหาจากการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม ประเพณี หรือนโยบายและเชิงปฏิบัติให้แก่ชุมชน

2. นักวิจัยที่สนใจศึกษาวิจัยในชุมชน ควรมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาสร้างจิตสำนึกเรื่อง ของการฟื้นฟูและอนุรักษ์สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชุมชนและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานกันต่อไปอย่างถูกต้อง และไม่บิดเบียนจากความเป็นมาในอดีต

3. ควรมีการทำวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อดูว่าผลจากการทำกิจกรรม ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนอย่างไร

3. ควรขยายระยะเวลาในการศึกษาวิจัยให้มากกว่านี้ ทั่งนี้เพื่อความครอบคลุม ครบถ้วนในการวิเคราะห์เนื้อหา และแนวทางการพัฒนาได้มากกว่านี้

บรรณานุกรม

วิศัลย์ โฆษิตานนท์, (2560). บันทึก เตรียมงานอุ้มพระดำน้ำ 2560. สืบค้นเมื่อวัน 24 กันยายน 2061. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://www.facebook.com/notes